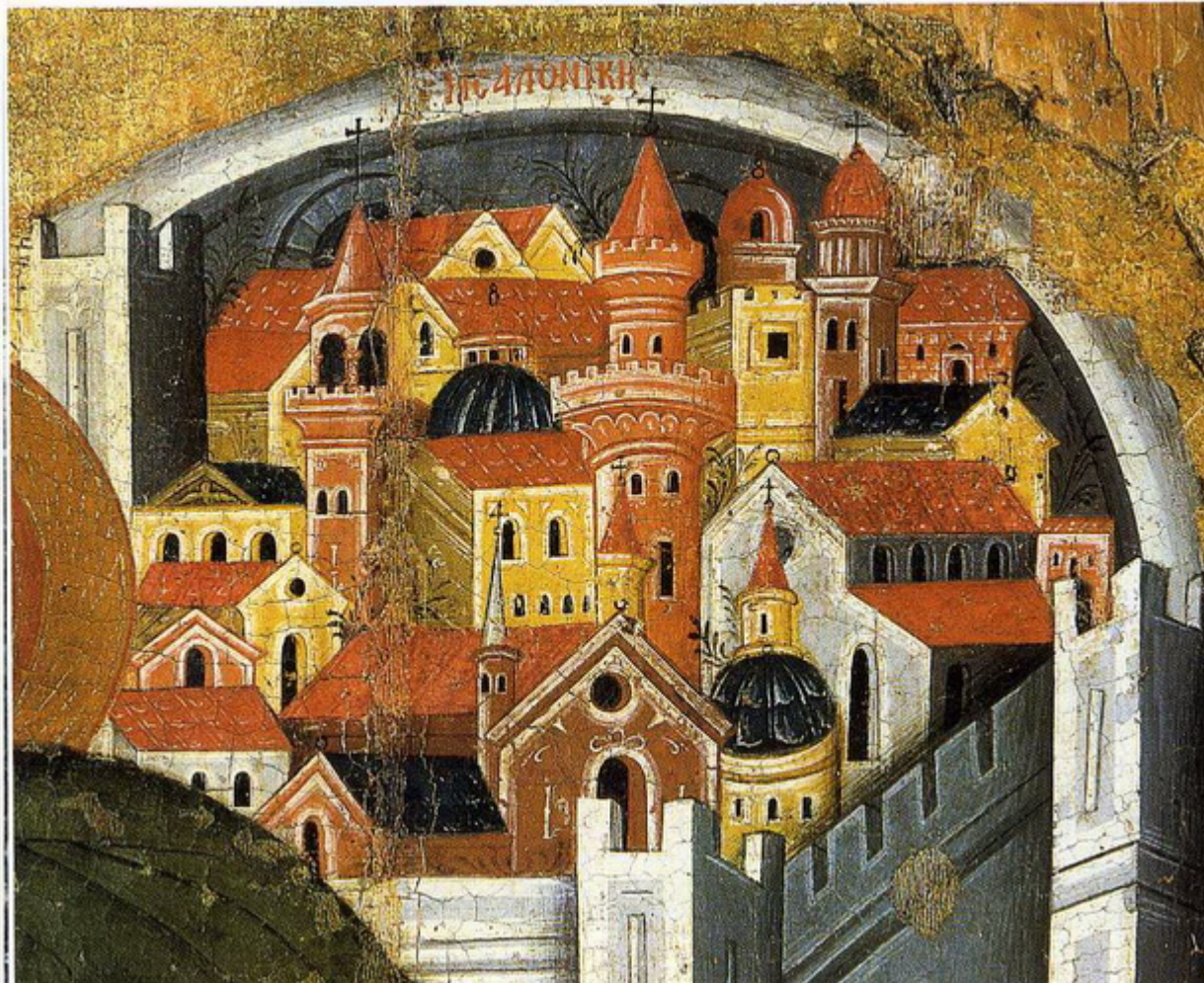

Η πόλη στο Βυζάντιο- Εκκλησίες Μοναστήρια

/ Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

Φορητή εικόνα. Η πόλη της Θεσσαλονίκης.
(©Κατάλογος έκθεσης, «Ωρες Βυζαντίου»)

Πριν από την εποχή των διωγμών, καθώς και στα διαστήματα ανάμεσά τους, οι χριστιανοί των πόλεων της αυτοκρατορίας χρησιμοποιούσαν ως λατρευτικά κτίρια είτε ιδιωτικές οικίες που είχαν μετατραπεί σε ναούς, είτε νέα κτίσματα που κτίστηκαν γι' αυτόν το σκοπό.

Μετά την επικράτηση του χριστιανισμού ως επίσημης θρησκείας του κράτους, οι χριστιανικοί ναοί αποκτούν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και σταδιακά μετατράπηκαν σε κέντρα κοινωνικών και οικονομικών δραστηριοτήτων, διαδραματίζοντας σημαντικό ρόλο στη ζωή των πόλεων και των κατοίκων τους.

Η ένταξη των χριστιανικών ναών στον πολεοδομικό ιστό έγινε βαθμιαία. Οι πρώτοι ναοί ιδρύθηκαν σε ιδιοκτησίες που ανήκαν στον αυτοκράτορα ή που

παραχωρήθηκαν από το δημόσιο. Κατά τον 5ο και 6ο αιώνα οι χριστιανικοί ναοί ιδρύονταν σε κεντρικά σημεία του πολεοδομικού ιστού και καταλάμβαναν χώρους δίπλα ή και μέσα στα παλαιά και οικονομικά κέντρα, αποβαίνοντας έτσι τοπόσημα της περιοχής.

*Εξωτερική άποψη. Κωνσταντινούπλη, Άγιος Σέργιος Βάκχος.
(©Φωτογραφικό Αρχείο ΕΚΒΜΜ)*

Μετατρέποντας μάλιστα δημόσια οικοδομήματα αλλά και ειδωλολατρικούς ναούς, που είχαν εγκαταλειφθεί, σε χώρους χριστιανικής λατρείας, κατάφεραν να τους διατηρήσουν μέχρι τις μέρες μας. Στη μέση και ύστερη Βυζαντινή περίοδο, οι ναοί συνήθως κτίζονταν σε σημεία χωρίς δόμηση ή σε βασικούς δρόμους των πόλεων, αποτελώντας τους πυρήνες γύρω από τους οποίους οργανώνονταν οι συνοικίες. Στις περιόδους που ακολούθησαν, οι εκκλησίες έδιναν το όνομά τους στις συνοικίες όπου βρίσκονταν.

Στις βυζαντινές πόλεις υπήρχαν και πολλά μοναστήρια. Αν και τα πρώτα ιδρύονταν στην ύπαιθρο, μακριά από τις πόλεις, από τον 6ο αιώνα και μετά τα μοναστήρια ιδρύονταν εντός των τειχών των πόλεων. Εντασσόμενα στον πολεοδομικό ιστό γρήγορα μετατράπηκαν σε κέντρα πνευματικής ζωής με σημαντική οικονομική δύναμη. Κάθε μοναστήρι διοικούνταν σύμφωνα με το τυπικό, που ρύθμιζε τη ζωή σ' αυτό. Ο αριθμός των κτισμάτων που διέθετε κάθε μονή εξαρτιόταν από το μέγεθος, τον πλούτο, αλλά και την κοινωφελή προσφορά της προς την πόλη.

Συνήθως τα μοναστήρια απομονωνόταν με ψηλό περίβολο. Τα περισσότερα κτίσματα διατάσσονταν συνήθως γύρω από τον κεντρικό ναό, που αποτελούσε και το σημείο αναφοράς για την οργάνωση της ζωής στο μοναστήρι. Από τα πιο σημαντικά κτίσματα ήταν η τράπεζα (εστιατόριο), το μαγειρείο και τα κελλιά των μοναχών. Σημαντικοί χώροι για τη μοναστηριακή ζωή ήταν ακόμα οι αποθήκες των τροφίμων, οι χώροι φιλοξενίας και τα λουτρά, ενώ παράπλευρα κτίρια ενίοτε στέγαζαν νοσοκομεία, που χρησιμοποιούνταν και από λαϊκούς ασθενείς, πτωχοκομεία, ορφανοτροφεία και σχολεία. Τέλος, πολλά μοναστήρια διέθεταν αξιόλογες βιβλιοθήκες, ενώ ορισμένα ήταν σημαντικά κέντρα παραγωγής και αντιγραφής χειρόγραφων βιβλίων.

Πηγή: exploringbyzantium.gr